

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Затько Йозеф

*Dr.h.c. mult. Вc. JUDr. PhD., MBA, LL.M, Honor. Prof.
Президент Європейського інституту безперервної освіти
Словацька Республіка*

Риженко Ігор

*кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'ячука
м. Рівне, Україна*

На даний час існує ціла низка міжнародно-правових актів, предметом яких є регулювання заходів запобігання домашньому насильству, а саме: – Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 року) [1]; Рекомендації № R (85) 4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про насильство в сім'ї» (1985 року) [2]; Рекомендації № R (90) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо соціальних заходів стосовно насильства в сім'ї» (1990 року) [3]; Рекомендації № R (91) 9 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про невідкладні заходи у справах сім'ї» (1991 року) [4]; Декларація Організації Об'єднаних Націй про викорінення насильств щодо жінок (1993 року) [5]; Пекінської декларації і Платформи дій, прийнятої під час IV Всесвітньої конференції з питань жінок (1995 року) [6]; Резолюція № S-23/3 «Подальші заходи та ініціативи щодо втілення в життя Пекінської декларації і Платформи дій», прийнятої на 23-й спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН (2000 року) [7]; Рекомендації № Res (2002 року) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про захист жінок від насильства» (2002 року) [8]; Рекомендації № 1582 (2002 року) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Домашнє насильство проти жінок» (2002 року) [9]; Конвенцією ООН про права дитини (1989 року), ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 789-ХІІ від 27.02.1991 [10]; Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (2007 року), ратифіковано з заявами Законом України № 4988-VI від 20.06.2012 [11]; Європейською конвенцією про здійснення прав дітей (1996 року), ратифіковано із заявою Законом № 69-V від 03.08.2006 [12], та інших.

Вказані акти міжнародного законодавства встановлюють загальні принципи запобігання домашньому насильству, а також визначають вектор політики європейських країн на профілактику та боротьбу із вказаним явищем.

Значно цікавішим та конкретнішим, з точки зору запобігання домашньому насильству є підписана 11.05.2011 та ратифікована 2022 року Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (CETS № 210, Стамбульська конвенція) [13]. Цілями прийняття вказаного міжнародного документу стали:

а) захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства;

б) сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності;

в) розробка всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства та надання їм допомоги;

г) заохочення міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства;

д) забезпечення підтримки та надання допомоги організаціям та правоохоронним органам в ефективному співробітництві для прийняття комплексного підходу до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства [14].

Вказаний документ став революційним, адже закріплював не тільки загальні принципи здійснення запобігання домашньому насильству, а й визначав орієнтовний перелік заходів спрямованих на запобігання вказаному явищу.

Для запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок та домашнього насильства Конвенція вимагає від Сторін реалізації на національному рівні низки заходів, які:

- сприяють змінам у ставленні та поведінці;
- враховують потреби вразливих верств населення, ставлячи права людини на перше місце;
- заохочують усіх, особливо чоловіків та юнаків, запобігати насильству;
- забезпечують невикористання культури, звичаїв і релігії для виправдання насильства;
- сприяють програмам і заходам з розширення прав жінок [15].

При цьому, до профілактичних заходів запобігання будь-яким формам домашнього насильства згідно Конвенції належать:

– підвищення обізнаності. Необхідно підвищувати громадську обізнаність і проводити кампанії на тему насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Такі ініціативи допомагають інформувати громадськість, дають людям змогу розпізнавати різні форми насильства та виступати проти нього;

– освіта. Настави та моделі поведінки формуються в дуже ранньому віці, тому важливо вчити дітей принципів рівних прав і взаємної поваги у відносинах. Сторони заохочуються вносити до шкільних навчальних планів матеріали з питань рівноправності та пропагувати ці принципи в неформальних навчальних установах на зразок громадських центрів і спортивних закладів;

– підготовка фахівців. Підготовка відповідних фахівців з запобігання та виявлення насильства, рівноправності, потреб постраждалих, запобігання повторній віктимізації та підтримки міжвідомчої співпраці;

– програми профілактичного втручання та лікування. Конвенція передбачає створення та підтримку Сторонами програм лікування осіб, які вчинили домашнє насильство, та осіб, які вчинили злочини на сексуальному ґрунті, націлених на те, щоб навчити їх ненасильницькій поведінці, відповідати за свої дії та переглянути своє ставлення до жінок [15].

Повністю погоджуємося з тезою про те, що Стамбульська конвенція містить механізми захисту людини, щодо якої здійснене насильство. Йдеться не лише про жінок. Адже гендерно-обумовлене насильство стосується не лише жінок, воно так само стосується і чоловіків. Стамбульська конвенція має допомогти впровадити таку систему, щоб укріпити становище найменш захищених.

Коли ми кажемо про насильство в сім'ї чи насильство над жінками, ми виключаємо інші види насильства, над іншими категоріями людей. Під гендерно-обумовленим насильством ми маємо на увазі і чоловіків, і жінок, і людей, які змінюють стать, і людей з різною сексуальною орієнтацією [16]. Ратифікація Стамбульської конвенції дозволила експертам Ради Європи контролювати, як Україна виконує взяті на себе зобов'язання, також Україна тепер має право вимагати посилення відповідальності для кривдників українських громадян за кордоном.

Література:

1. Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : Конвенція ООН від 18.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (дата звернення: 09.10.2022).
2. Про насильство в сім'ї : Рекомендація N R (85) 4 Комітету міністрів державам-членам від 26.03.1985 № R (85) 4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_264 (дата звернення: 09.10.2022).
3. Щодо соціальних заходів стосовно насильства в сім'ї : Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам № R (90) 2

- від 1990 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251> (дата звернення: 09.10.2022).
4. Про невідкладні заходи у справах сім'ї : Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам № R (91) 9 від 09.09.1991. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU91392.html (дата звернення: 09.10.2022).
 5. Про викорінювання насилля щодо жінок : Декларація ООН від 20.12.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506 (дата звернення: 09.10.2022).
 6. Пекінська декларація : Декларація ООН від 15.09.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507 (дата звернення: 09.10.2022).
 7. Подальші заходи та ініціативи щодо втілення в життя Пекінської декларації і Платформи дій : Резолюція ООН від 2000 № S-23/3. URL: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/gender_policy_ukr_WEB.pdf (дата звернення: 09.10.2022).
 8. Про захист жінок від насильства : Рекомендації № Rec (2002) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462546> (дата звернення: 09.10.2022).
 9. Домашнє насильство проти жінок: Рекомендації № 1582 (2002) Парламентської Асамблеї Ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 09.10.2022).
 10. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 09.10.2022).
 11. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text (дата звернення 09.10.2022).
 12. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text (дата звернення 09.10.2022).
 13. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mu11251>
 14. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Конвенція Ради Європи № 210 від 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 09.10.2022).
 15. Фішер Г. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту : навч. посіб. Страсбург, 2013. С. 21.
 16. Чому в Україні бояться слова «гендер»? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28764912.html> (дата звернення: 10.10.2022).